

WERELDWIJS, ZÓNDER REIS!

IN HET GROEN ONDERWIJS

Groene Kennis
Coöperatie

WERELDWIJS, ZÓNDER REIS!

IN HET GROEN ONDERWIJS

Voor u ligt Wereldwijs, zónder reis! Hoezo zonder reis? Internationalisering, heeft dat niet alles met het buitenland te maken? Andere culturen, mensen en samenlevingen? Dat klopt, maar deze brochure laat zien dat internationalisering ook op eigen bodem kan worden vormgegeven.

Internationalisering is al vele jaren een speerpunt in de beleidsagenda van de meeste groenscholen. Als mogelijke invulling worden vaak uitwisselingsprogramma's, samenwerkingsprojecten en (individuele) buitenlandstages opgezet. Ter voorbereiding, evaluatie en transfer van dergelijke onderwijsvormen bestaan al diverse werkvormen die uitermate geschikt zijn om binnen de scholen uit te voeren. Daarnaast zijn er tal van binnenschoolse activiteiten bekend waarmee, thematisch, aspecten van internationalisering de revue passeren, zonder dat daar direct een uitwisseling aan verbonden is. Juist deze vorm van internationalisering, internationalisation@home, is belangrijk en maakt internationalisering zichtbaar én toegankelijk voor een grote groep leerlingen, studenten en medewerkers.

Een selectie van reeds bestaande internationale activiteiten op eigen bodem is weergegeven in good practises, die een plaats hebben gekregen in dit boekwerkje. Inspirerende voorbeelden die hopelijk anderen op goede ideeën brengen. De activiteiten zijn ingebracht door diverse AOC's en HAO's. Door zelf de vertaalslag te maken naar de eigen onderwijspraktijk, kan elke docent zelf zorgen voor de verfijning en implementatie van activiteiten.

De good practices zijn ingedeeld naar benodigde tijd. Daarnaast wordt extra aandacht besteed aan activiteiten die uitermate geschikt zijn in samenwerking met uitwisselingsprojecten of vormen van e-learning. Laten we met elkaar verder invulling geven aan Wereldwijs, zonder reis, in het groen onderwijs.

Het GKC programmateam Internationalisering

DAGDEEL- ACTIVITEITEN

WIL-WEG MARKT

Jaar	Jaarlijks sinds 2003
Doelgroep	Tweedejaars HBO-studenten.
Doel	Oriëntatiedag ter voorbereiding op een internationale stage, studie of (in mindere mate) baan.
Omschrijving	Studenten worden geïnformeerd en voorgelicht over de mogelijkheden en de (praktische) organisatie van studie, stage en carrière in het buitenland door diverse organisaties en door studenten die al ervaring in het buitenland hebben opgedaan.
Instelling	HAS Den Bosch
Referentie	Laura Lap – l.lap@hasdb.nl

Workshop INTERCULTURELE COMMUNICATIE

Jaar	Jaarlijks sinds 2009
Doelgroep	Tweedejaars HBO-studenten.
Doel	Inzicht creëren bij studenten om effectiever om te kunnen gaan met interculturele situaties.
Omschrijving	Een trainer van het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) probeert bewustwording en een positieve houding te creëren ten opzichte van verschillende culturen. Dit wordt enkele maanden voorafgaand aan de verplichte buitenlandstage op een interactieve wijze aangeboden met activerende werkvormen en veel voorbeelden.
Instelling	HAS Den Bosch
Referentie	Laura Lap – l.lap@hasdb.nl

Kookworkshop PROEF DE WERELD

Jaar	2009
Doelgroep	HBO-studenten, collega's, buurtbewoners.
Doel	Studenten, collega's en buurtbewoners met elkaar en de internationale keuken laten kennismaken.
Omschrijving	Exotische ingrediënten, pittige, maar ook zoete smaken, wisselen elkaar af in de gerechten. Onder begeleiding werden verschillende gerechten uit onder andere Suriname, Nederland, Turkije, Indonesië en Aruba op tafel getoverd. Aansluitend werden alle gerechten gezamenlijk genuttigd onder het genot van een drankje. Een workshop waarbij mensen kennis maken met veel nieuwe smaken.
Instelling	HAS Den Bosch
Referentie	Eva Arts – a.arts@hasdb.nl

GOOGLE EARTH

Jaar	2010
Doelgroep	HBO- en MBO-studenten niveau 3 en 4.
Doel	Infrastructuren vergelijken tussen landen, regio's en werelddelen met behulp van Google Earth.
Omschrijving	Leerlingen maken in groepjes een vergelijking tussen de infrastructuren in enkele landen of gebieden. Door op macro- en microniveau beelden en kaarten te bekijken op Google Earth zien leerlingen allerlei verbanden. Door vervolgens met elkaar in gesprek te gaan over de achtergronden van deze verbanden en verschillen, kan een breed scala aan onderwerpen aan deze werkvorm worden gelinkt. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld een powerpointpresentatie maken met beelden en kaarten uit Google Earth, hier een toelichting bij geven en dit aan elkaar presenteren.
Instelling	Stoas Hogeschool
Referentie	Jan-Willem Noom – j.noom@stoashogeschool.nl

E-LEARNING!

Workshop GET MULTINATIONAL

Jaar	Jaarlijks
Doelgroep	MBO-studenten die op stage gaan in het buitenland.
Doel	Bewustwording van culturele verschillen.
Omschrijving	Een workshop van een dagdeel die wordt uitgevoerd door docenten van het Clusius College. Docenten hebben een 'train de trainer'-opleiding gehad van de ontwerper van de opleiding, Frans de Vlioger. De docenten maken gebruik van speelse werkvormen, zoals rollenspellen, en er komen zowel verbale als non-verbale communicatievormen aan bod.
Instelling	Clusius College, alle vestigingen.
Referentie	Lex Hendrix – a.hendrix@clusius.nl

INTERNATIONAAL KOKEN MET GASTEN

Jaar	2009
Doelgroep	Nederlandse, Spaanse en Italiaanse leerlingen VMBO, leerjaar 3.
Doel	Kennismaking met de Nederlandse en buitenlandse keuken.
Omschrijving	Leerlingen uit verschillende landen bereiden gezamenlijk een maaltijd met producten uit Nederland of uit het land van de gasten.
Instelling	Lentiz
Referentie	Aty Pijnappel – apijnappel@lentiz.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT

WERELDBAZAAR

Jaar	2009
Doelgroep	HBO-studenten, medewerkers en bezoekers.
Doel	Bezoekers meenemen op een culinaire wereldreis en laten hen genieten van wereldse hapjes.
Omschrijving	Food designers, buitenlandse studenten en enkele bedrijven presenteerde deze dag gerechten uit verschillende keukens aan alle studenten en medewerkers van de school. Authentiek gestookte likeuren, ambachtelijke olijfolie en heerlijke knoflookpasta. Van kleine hapjes tot volledige gerechten, het was er allemaal te vinden. Een heerlijke kennismaking met de internationale keuken.
Instelling	HAS Den Bosch
Referentie	Laura Lap – l.lap@hasdb.nl

PROMOTIETOUR BUITENLANDSE STAGE

Jaar	Jaarlijks sinds 2005
Doelgroep	MBO-studenten, leerjaar 3 en 4.
Doel	Promoten van een stage in het buitenland.
Omschrijving	Leerlingen van de drie MBO-vestigingen van AOC Terra presenteren hun ervaringen die ze hebben opgedaan tijdens hun buitenlandstage aan belangstellende leerlingen van de drie scholen. De ervaring leert, dat leerling versus leerling goed werkt. Het slaat beter aan dan wanneer docenten een verhaal houden om leerlingen te enthousiasmeren.
Instelling	AOC Terra, MBO Meppel
Referentie	Evelien Kist – e.kist@aoc-terra.nl

DAGACTIVITEITEN

DUITS-NEDERLANDS MET BLOEMEN

Jaar	Jaarlijks sinds 2006
Doelgroep	Studenten van de vierde klas van Dynamic Design en leerlingen Floristik van het Anne-Frank-Berufskolleg in Münster.
Doel	Elkaars werkwijze bekijken, zowel op vakinhoudelijk als sociaal gebied.
Omschrijving	Elk jaar vindt er uitwisseling plaats die anderhalve dag duurt en waarbij de leerlingen de organisatie in handen hebben. Vooraf wordt een thema vastgesteld. Vervolgens vindt op school de voorbereiding en daarna de gezamenlijke uitvoering plaats. Bijvoorbeeld het met bloemstukken aankleden van een kerk of het stadhuis.
Instelling	AOC Oost, locatie Doetinchem
Referentie	Harry Krul – krul@aoc-oost.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT

PLANTENMOBILITEIT

Jaar	Jaarlijks sinds 2005
Doelgroep	MBO-studenten, leerjaar 3 en 4.
Doel	Promoten van een stage in het buitenland.
Omschrijving	Leerlingen van de drie MBO-vestigingen van AOC Terra presenteren hun ervaringen die ze hebben opgedaan tijdens hun buitenlandstage aan belangstellende leerlingen van de drie scholen. De ervaring leert, dat leerling versus leerling goed werkt. Het slaat beter aan dan wanneer docenten een verhaal houden om leerlingen te enthousiasmeren.
Instelling	AOC Terra, MBO Meppel
Referentie	Evelien Kist – e.kist@aoc-terra.nl

E-LEARNING!

Excursie FLORAHOLLAND & PROMINENT

Jaar	2009
Doelgroep	Nederlandse, Spaanse en Italiaanse leerlingen VMBO leerjaar 3.
Doel	Kennismaking met de bloemen- en groentesector in het Westland.
Omschrijving	Tijdens een uitwisseling met Italië en Spanje bezoeken de leerlingen de bedrijven FloraHolland en Prominent om meer te leren over de bloemen- en groenteteelt en over de weg van kweker naar koper. Zij worden bewust gemaakt van de teelt in Nederland in vergelijking met die in Spanje en Italië. De buitenlandse studenten zien tevens dat producten uit hun land geveild worden bij FloraHolland.
Instelling	Lentiz
Referentie	Aty Pijnappel – apijnappel@lentiz.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT

SCHAATSEN

Jaar	2009
Doelgroep	Nederlandse, Spaanse en Italiaanse leerlingen VMBO leerjaar 3.
Doel	Kennismaking met de traditionele Nederlandse sport schaatsen
Omschrijving	Leerlingen gaan schaatsen op de Uithof in Den Haag met een groep die bestaat uit meerdere culturen. Deze activiteit biedt een informele mogelijkheid om met elkaar in gesprek te gaan over cultuurverschillen. Zowel buitenlandse als Nederlandse studenten maken zo op een leuke manier kennis met deze typisch Nederlandse sport.
Instelling	Lentiz
Referentie	Aty Pijnappel – apijnappel@lentiz.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT

RONDLEIDING DEN HAAG

Jaar	2009
Doelgroep	Nederlandse, Spaanse en Italiaanse leerlingen VMBO leerjaar 3.
Doel	Kennismaking met het ontstaan en de geschiedenis van de democratie in Nederland, zodat de studenten de staatkundige inrichting van Nederland begrijpen en aan elkaar kunnen uitleggen.
Omschrijving	Rondleiding in Den Haag onder leiding van een expert, waarbij de expert tekst en uitleg geeft over de staatkundige inrichting van Nederland.
Instelling	Lentiz
Referentie	Aty Pijnappel – apijnappel@lentiz.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT

FLEUR DE FRANCE

Jaar	Jaarlijks sinds 2005
Doelgroep	MBO-studenten bloemschikken, niveau 3.
Doel	Uitwisseling van cultuur en van ideeën en ervaringen rondom vormgeving.
Omschrijving	Een tweedaags Engelstalig programma voor studenten van de Groene Welle en een opleidingsschool uit Frankrijk, gericht op uitwisseling van cultuur en van ideeën en ervaringen rondom vormgeving.
Instelling	AOC de Groene Welle
Referentie	Harrie Meijer – meijer@groenewelle.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT

WEEK-
ACTIVITEITEN

INTERNATIONAL WEEK

Jaar	2008 groots, daarnaast jaarlijks in kleiner verband
Doelgroep	Nederlandse en buitenlandse HBO-studenten, medewerkers, bedrijfsleven (Nederland en internationaal) en partneruniversiteiten uit het buitenland.
Doel	Het bieden van een internationale leer- en werkomgeving om studenten op te leiden tot wereldprofessionals, maar tevens om andere interne en externe betrokkenen te laten zien dat we internationalisering belangrijk vinden.
Omschrijving	Met een gevarieerd programma laten we zien dat internationalisering niet alleen onontkoombaar, maar ook heel erg leuk is. Het programma omvat diverse symposia, workshops, excursies, een conferentie, netwerkbijeenkomsten en een sociaal programma. Onderwerpen als International Entrepreneurship, de World Food Situation en de internationale context van het (agrarisch) hoger onderwijs worden tijdens deze bijeenkomsten vanuit diverse oogpunten belicht. Daarnaast bestaat er veel ruimte voor netwerken en het leggen van nieuwe contacten.
Instelling	HAS Den Bosch
Referentie	Neeltje Bekkers – n.bekkers@hasdb.nl

Expositie 'HUNGRY PLANET, what the World eats'

Jaar	2009
Doelgroep	Nederlandse en buitenlandse HBO-studenten en –medewerkers.
Doel	Bewustwording creëren bij de doelgroep wat er zoal in de wereld gegeten wordt, maar ook een beeld scheppen van het verschil in welvaart en de culturele en context waarin mensen in verschillende delen van de wereld leven.
Omschrijving	Fotograaf Peter Menzel reisde met zijn camera over de wereld om mensen met hun voedsel op de foto te zetten. Menzel heeft prachtige portretten gemaakt van zelfbewuste families te midden van het eten en drinken dat zij in één week gebruiken. Ook is er een boek gemaakt naar aanleiding van deze foto's. De expositie is twee weken bij HAS Den Bosch in huis geweest.
Instelling	HAS Den Bosch
Referentie	Laura Lap – l.lap@hasdb.nl

INFOWEEK BUITENLAND

Jaar	2008
Doelgroep	VMBO-leerlingen, leerjaar 4.
Doel	Leerlingen kennis laten maken met een "onbekend" land (Oeganda) en voorbereiden op een reis daar naartoe.
Omschrijving	Een deel van de week wordt gebruikt voor allerlei workshops (interculturalisatie, wat kunnen we verwachten, foto's, taalvoorbereiding, HIV, risico's, koor enz.) en verder voor allerlei geldwerfacties (klussen, straattheater enz).
Instelling	AOC Oost, locatie Twello
Referentie	Harry Krul – krul@aoc-oost.nl

BOER ZOEKT BUUR / BAUER BESUCHT NACHBAR

Jaar	Sinds 2006
Doelgroep	Studenten van de vierde klas van de veehouderijafdeling en dito leerlingen van Duitse "Fachschulen".
Doel	Grenzen laten vervagen door de agrarische sector aan beide zijden van de Nederlands-Duitse grens te bestuderen.
Omschrijving	Door in gemengd Nederlands-Duitse groepjes te werken, krijgen leerlingen zicht krijgen op en begrip voor elkaars manier van werken, zowel op biologische als op gangbare agrarische bedrijven. Daarnaast is wennen aan en respecteren van elkaars cultuur een belangrijk onderwerp.
Instelling	AOC Oost, locatie Doetinchem
Referentie	Harry Krul – krul@aoc-oost.nl

WERELDWIJS, WERELDWIJD

Jaar	2009
Doelgroep	VMBO-leerlingen, leerjaar 3 en 4.
Doel	Het bevorderen van de acceptatie van andere culturen en van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen.
Omschrijving	Een groep leerlingen uit Oeganda op tegenbezoek in Wolvega. Door samen lessen te volgen, samen te eten en te sporten is er wederzijds een groter begrip ontstaan. De schoolbevolking en de inwoners van Wolvega kijken met heel andere ogen naar mensen met een andere cultuur na het 2 weken durende bezoek van de leerlingen.
Instelling	AOC Terra, VMBO Wolvega
Referentie	Rita Kolkman – r.kolkman@aoc-terra.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT

ONTMOET DE ANDER

Jaar	2010
Doelgroep	VMBO-leerlingen, leerjaar 1, 2 of 3.
Doel	Bewustwording van de pluriformiteit van de samenleving.
Omschrijving	Een week lang ontmoetingen met 'anderen'. Het doel is dat eventuele vooroordelen en stereotype denkbeelden bespreekbaar worden gemaakt en worden omgebogen. Het resultaat zal een verrijking van de belevingswereld en inzicht in de 'anderen' opleveren.
Instelling	AOC Terra, VMBO Eelde
Referentie	Els de Ruijter – e.deruijter@aoc-terra.nl

INTERNATIONALE CONFERENTIE

Jaar	2005-2006
Doelgroep	Nederlandse en buitenlandse HBO-studenten.
Doel	Thema's als platteland vernieuwing en onderwijsontwikkeling (authentiek leren in agrarisch onderwijs) met elkaar uitdiepen en hier een visie op ontwikkelen.
Omschrijving	Een vijfdaags Engelstalig programma waarin (inter)nationale experts lezingen en workshops verzorgen over de genoemde thema's, studenten uit binnen- en buitenland met elkaar in gesprek gaan, gezamenlijk opbrengsten van de week bespreken, conclusies trekken en presenteren, (internationale) excursies organiseren en uitvoeren en andere culturen ontdekken door gezamenlijk activiteiten te ondernemen.
Instelling	Stoas Hogeschool
Referentie	Arie de Jong – a.de.jong@staoshogeschool.nl

B BIZZY

Jaar	2010
Doelgroep	MBO-studenten bloemschikken, niveau 4.
Doel	Duurzaam ondernemen.
Omschrijving	Een vijfdaagse, Engelstalige module voor studenten van de Groene Welle en een opleidingsschool uit Duitsland, gericht op het ontwikkelen van duurzaam ondernemen en op marketingconcepten voor de bloemendetailhandel. Uitgangspunt en rode draad tijdens de module waren onder andere: B Fair, (fair trade), B Good (goede doelen), B Green (cradle to cradle), B Digital (digitale wereld), B Pure (eerlijk, no nonsens producten) en B Happy (vrolijk en blij design).
Instelling	AOC de Groene Welle
Referentie	Harrie Meijer – meijer@groenewelle.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT

Fototentoonstelling 'KIES KLEUR IN GROEN'

Jaar	Foto's 2009 / Lesbrieven 2010
Doelgroep	VMBO-leerlingen en MBO-studenten.
Doel	Leerlingen in aanraking brengen met een andere cultuur en hen bewustmaken van de cultuurdiversiteit in ons land.
Omschrijving	De fototentoonstelling 'Kies Kleur in Groen' met de bijbehorende lesbrieven is onderdeel van het project 'Kies Kleur in Groen' (zie ook www.kieskleuringroen.nl). De foto's voor deze tentoonstelling zijn gemaakt tijdens een studiereis in Turkije in 2009 en geven een beeld van het land, de cultuur en het onderwijs. Bij deze tentoonstelling is een lesbrieven ontwikkeld voor zowel VMBO- als MBO-niveau. De school en/of docent kan aan de hand van de diverse lesmaterialen en werkvormen zelf bepalen welke informatie en opdrachten hij gebruikt bij het invullen van de les rondom de tentoonstelling. De fototentoonstelling bestaat uit 16 panelen van 1 bij 1 meter, met foto's en Turkse en Nederlandse gezegden. De tentoonstelling sluit goed aan bij Maatschappijleer (burgerschap) en Leren, Loopbaan en Burgerschap (LLB).
Instelling	AOC's, Stoas Hogeschool en Aequor.
Referentie	Mirjam Kuggeleijn – mirjam.kuggeleijn@aocraad.nl Anja Olijhoek – aolijhoek@lentiz.nl

GLOBALAND

Jaar	2009
Doelgroep	VMBO-leerlingen, onderbouw.
Doel	Leerlingen op een leuke en interactieve manier aan het denken zetten over mondiale en maatschappelijke vraagstukken en ze enthousiast maken om in actie te komen.
Omschrijving	Globaland heeft de vorm van een spannend simulatiespel, waarin leerlingen in groepjes een land besturen. In dat land is van alles mis. Er wordt bijvoorbeeld slecht onderwijs gegeven, er zijn geen goede wegen en het milieu is vervuild. De groepjes voeren allerlei actieve praktische opdrachten uit, waarmee ze geld verdienen om hun land te verbeteren. Globaland is een rondreizend project van twee dagen, dat wordt georganiseerd en uitgevoerd door jonge vrijwilligers en studenten.
Instelling	Wellant College, locaties Naarden en Gorinchem
Referentie	Ton Stok – a.stok@wellant.nl

SAMEN OP STAGE

Jaar	2009
Doelgroep	VMBO-leerlingen, leerjaar 3.
Doel	Oriëntatie op een groene stage.
Omschrijving	Leerlingen van een groene school in Duitsland hebben in een vijfdaags programma samen met leerlingen van het VMBO binnen de Groene Welle een beroepsoriënterende snuffelstage op verschillende 'groene' bedrijven gehad.
Instelling	AOC de Groene Welle
Referentie	Harrie Meijer – meijer@groenewelle.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT

WOONWERELDEN / LIFESTYLE / MARKETINGCONCEPT

Jaar	2008
Doelgroep	MBO-studenten bloemschikken, niveau 4.
Doel	Ontwikkeling van 'cooperated identity', marketingconcepten en lifestyle.
Omschrijving	Een tiendaagse Engelstalige module voor studenten van de Groene Welle en een opleidingsschool uit Duitsland gericht op het ontwikkelen van 'cooperated identity' en de samenhang tussen lifestyle, tuinontwerpen / -beleving, woonwerelden en marketingconcepten voor de bloemendetailhandel.
Instelling	AOC de Groene Welle
Referentie	Harrie Meijer – meijer@groenewelle.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT

BEYOND BORDERS

Jaar	Sinds 2008
Doelgroep	VMBO leerlingen, leerjaar 3.
Doel	Leerlingen (mentaal) over grenzen laten kijken.
Omschrijving	Projectweek waarbij allerlei informatie over landen wordt gegeven en uitgewerkt zoals kledendracht, gerechten, informatie over het land, het geloof etc. Leerlingen maken zo kennis met het land en de cultuur en presenteren dit in een notendop aan elkaar.
Instelling	Wellantcollege, locatie Boskoop
Referentie	Esther van Bennekom – evan.bennekom@wellant.nl Tomas Kikkert – th.kikkert@wellant.nl

1 + 1 = PROFIT

Jaar	2006
Doelgroep	MBO-studenten bloemschikken, niveau 4.
Doel	Ontwikkelen van marketingconcepten voor de bloemendetailhandel.
Omschrijving	Een tiendaagse Engelstalige internationale module voor studenten van de Groene Welle en een twintigtal studenten uit de EU gericht op het ontwikkelen van een persoonlijk marketingconcept dat uitgaat van de culturele roots van de deelnemer. De leerlingen leren om op een andere manier te kijken naar de bedrijfstak. Niet het verkopen van bloemwerk, maar het verkopen van de winkel staat centraal.
Instelling	AOC de Groene Welle
Referentie	Harrie Meijer – meijer@groenewelle.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT

HANDS FROM NATURE

Jaar	2006
Doelgroep	MBO-studenten bloemschikken, niveau 4.
Doel	Duurzaam gebruik van levende materialen uit de natuur, die worden verwerkt in arrangementen.
Omschrijving	Een tiendaagse Engelstalige internationale module voor studenten van de Groene Welle en een twintigtal studenten uit de EU om hen te laten ervaren dat je de natuur niet moet uitputten, maar wel kunt gebruiken. Ondanks lokale, nationale en internationale wet- en regelgeving wordt de natuur namelijk nog steeds bedreigd. Een ander aspect in deze module is dat studenten ontdekken dat er veel materiaal is dat ze niet kennen en nog nooit hebben gebruikt, maar dat hen toch veel ideeën kan geven voor innoverende werkstukken en vormgeving.
Instelling	AOC de Groene Welle
Referentie	Harrie Meijer – meijer@groenewelle.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT

MULTI-CULTI WEEK

Jaar	Jaarlijks
Doelgroep	VMBO-leerlingen, leerjaar 2 (circa 150 per jaar).
Doel	Leerlingen kennis laten maken met andere culturen om zo rassen- en cultuurdiscriminatie te voorkomen. Dit gebeurt in samenwerking met Bureau Discriminatiezaken.
Omschrijving	Gedurende één week gaan we ons in groepjes van circa 12 leerlingen verdiepen in een andere cultuur. Op maandag krijgt iedere groep landeninformatie. Op dinsdag bezoeken we het Tropenmuseum en kopen we eten op de Dappermarkt in Amsterdam. Vervolgens bereiden we gezamenlijk een maaltijd. Op woensdag bekijken en bediscussiëren we een televisieprogramma over discriminatie op school en thuis.'s Middags doen we aan buikdansen, djembé of karate. Donderdag gaan we multiculti koken. Vrijdag presenteert iedere groep zich in een kraam in de kantine, met kleding, muziek, hapjes en een aankleding die is voorbereid in de voorafgaande dagen.
Instelling	Clusius College
Referentie	Lex Hendrix – a.hendrix@clusius.nl

BEZOEK UIT POLEN

Jaar	Sinds 2004
Doelgroep	VMBO-leerlingen, leerjaar 3 / jongeren.
Doel	De leerlingen nemen hierbij kennis van elkaars cultuur en versterken hun taalvaardigheid.
Omschrijving	Poolse studenten wonen diverse lessen bij zoals praktijkvakken van dierverzorging, bloemschikken en/of plantenteelt. Tevens gaan ze op typisch Hollandse excursies naar bijvoorbeeld Amsterdam, het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen, de Zaanse Schans of de Keukenhof. Ook ondernemen de Poolse en Nederlandse studenten activiteiten zoals samen eten koken op school. De gasten slapen bij ouders van de leerlingen.
Instelling	Clusius College, Heerhugowaard
Referentie	K. Meester – k.meester@clusius.nl

PROJECT-
ACTIVITEITEN

MENS, VOEDING & WERELD

Jaar	Jaarlijks
Doelgroep	Tweedejaars HBO-studenten Voedingsmiddelentechnologie.
Doel	Studenten probleemoplossend laten nadenken over een (ethisch) vraagstuk.
Omschrijving	Wat kunnen we doen aan het tekort aan vitamine A in de Filipijnen, het gebrek aan jodium in voeding te India of bloedarmoede in Kenia? De studenten verdiepen zich in de omvang en de oorzaken van een micro-nutriëntenprobleem in een ontwikkelingsland, werken vervolgens een paar methodes uit om het nutriënttekort te verminderen en schrijven een adviesrapport. Dit alles passend bij de eetcultuur en landbouwtradities van het land. Zo is bijvoorbeeld voor het Filipijnse vitaminetekort een limonade bedacht.
Instelling	HAS Den Bosch
Referentie	Laura Lap – l.lap@hasdb.nl

CAMPAGNE 'FOOD NEEDS YOU'

Jaar	2009
Doelgroep	HBO- en WO-studenten
Doel	Bekendheid van en belangstelling voor de food-opleidingen en de food-sector vergroten
Omschrijving	Aan de studenten werd gevraagd een originele naam en de ingrediënten voor een nieuwe integratiesnack te bedenken. Ze kwamen met de meest uiteenlopende ideeën, van de Speculava met gemalen pepernoten in plaats van stukjes noot, de Wortelnuts met noten uit de hele wereld of zelfs de Boerenkoolloempia. De winnende inzending was het Ramadanoontje, een gerecht dat tijdens de Ramadan genuttigd kan worden.
Instelling	HAS Den Bosch, Hogeschool INHolland Delft, Hogeschool Van Hall Larenstein en Wageningen Universiteit.
Referentie	Chantal Vrijhof – c.vrijhof@hasdb.nl

TAALDORP

Jaar	Jaarlijks
Doelgroep	VMBO-leerlingen, leerjaar 4.
Doel	Leerlingen vanuit alle leerwegen passen de Engelse taal toe in mondelinge situaties in een gesimuleerde omgeving.
Omschrijving	Leerlingen laten horen dat ze in staat zijn om zich in veelvoorkomende, alledaagse situaties in het Engels kunnen redden. Hierbij valt te denken aan onder andere een bezoek aan de huisarts, eten en drinken bestellen in een restaurant, aangifte doen van diefstal/vermissing bij het politiebureau, een overnachting plus maaltijden reserveren bij een jeugdherberg, hotel, camping of bed & breakfast. De gesprekken vinden plaats in een nagebootste setting.
Instelling	Clusius College
Referentie	Lex Hendrix – a.hendrix@clusius.nl

ANGLIA

Jaar	Jaarlijks
Doelgroep	Iedereen; directie, docenten, ondersteunend personeel, maar vooral VMBO-leerlingen, MBO-studenten en hun familie.
Doel	Leerlingen (en anderen) de kans bieden om te laten zien wat ze kunnen op het gebied van de Engelse taal. Dat betekent voor sommige leerlingen een diploma op een lager niveau dan dat ze op grond van de huidige exameneisen in de leerweg halen, maar het komt veel vaker voor dat leerlingen een Anglia diploma halen op een beduidend hoger niveau.
Omschrijving	Leerlingen nemen deel aan het Anglia examen. Voorafgaand maken ze een online placementtoets ter bepaling van het hoogst haalbare Anglia examenniveau. Daarnaast krijgen leerlingen in leerjaar 2 een aantal lesuren specifieke voorbereiding op het Anglia examen. De niveaus waarop leerlingen uit leerjaar 1 t/m 4 examen doen, variëren van Junior t/m Intermediate level. De tijdsduur varieert van 1 uur voor de niveaus Junior t/m Preliminary, tot 3 uur voor de hoogste niveaus (Advanced, Proficiency en Masters).
Instelling	Clusius College, www.anglia.nl
Referentie	Lex Hendrix – a.hendrix@clusius.nl

E-LEARNING!

YOUTH AND MEDIA (Comenius project)

Jaar	2009-2010
Doelgroep	VMBO-leerlingen, leerjaar 3.
Doel	Gebruiken en gewoontes leren kennen van leeftijdgenoten in het buitenland
Omschrijving	De leerlingen van Clusius College en een school in Italië en Duitsland werkten op afstand aan een gemeenschappelijke website. De website bevatte onder andere een forum waarop in het Engels allerlei zaken aan de orde kwamen die leerlingen bezighouden. De discussies werden gevolgd door docenten. Veel specifieke vragen over voeding, feestdagen, vrije tijd en sport en het leven op school passeerden de revue.
Instelling	Clusius College
Referentie	Lex Hendrix – a.hendrix@clusius.nl

E-LEARNING!

E-TWINNING

Jaar	Jaarlijks
Doelgroep	Leerlingen en docenten van VMBO (en MBO).
Doel	Contacten leggen tussen verschillende Europese instellingen om een gezamenlijke internationale leeromgeving aan te bieden.
Omschrijving	E-Twinning is de 'Gemeenschap voor scholen in Europa'. Leerkrachten uit alle deelnemende landen kunnen zich registreren en gebruik maken van de online-hulpmiddelen van E-Twinning om met elkaar in contact te komen, elkaar virtueel te ontmoeten, ideeën en praktijkvoorbeelden uit te wisselen, samen te werken in groepen, samen te leren bij Educatieve Evenementen en online-projecten uit te voeren. Ten minste twee scholen uit ten minste twee verschillende Europese landen zetten een project op en maken gebruik van informatie- en communicatietechnologie om hun werkzaamheden uit te voeren.
Instelling	AOC Oost
Referentie	Harry Krul – krul@aoc-oost.nl

E-LEARNING!

ENERGIEVERBRUIK

Jaar	2009
Doelgroep	VMBO-leerlingen, leerjaar 3.
Doel	Onderzoeken en vergelijken van het energieverbruik in meerdere landen.
Omschrijving	Samen met leerlingen van middelbare scholen in Engeland, Spanje en Duitsland is onderzoek gedaan naar het energieverbruik (gas, water, licht) zowel thuis als op school in de genoemde landen.
Instelling	AOC de Groene Welle
Referentie	Harrie Meijer – meijer@groenewelle.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT

LEARNING CIRCLES

Jaar	2009-2010
Doelgroep	VMBO-leerlingen, leerjaar 3.
Doel	Internationalisering in de klas brengen.
Omschrijving	Een groep leerlingen (ongeveer 10 tot 12) schrijft zich in bij Learning Circles en wordt ingedeeld in een groep met zes andere landen. In de eerste week stellen de leerlingen zich aan elkaar voor. Daarna gaan ze tien weken, volgens de spelregels, aan de slag met allerlei vragen die ze aan elkaar stellen binnen een door Learning Circles vastgesteld thema. Na 12 weken stopt de circle en kun je voor een nieuwe inschrijven. Citaverde draait een groep per jaar. Ook voor het MBO bestaan Learning Circles. Dit is een ideale manier om internationalisering je klas binnen te halen. Uiteraard is de talencomponent hierbij belangrijk.
Instelling	Citaverde
Referentie	Paul Gehlen – p.gehlen@citaverde.nl

JODENVERVOLGING IN DE 2e WERELDOORLOG

Jaar	Jaarlijks
Doelgroep	VMBO-leerlingen.
Doel	Leerlingen laten nadenken over de gevolgen van rassenhaat en geweld.
Omschrijving	In de lessen Leren, Loopbaan en Burgerschap (LLB), Maatschappijleer, Nederlands en Geschiedenis wordt aandacht besteed aan Jodenvervolging en het leven in concentratiekampen in de Tweede Wereldoorlog. De voorbereiding bestaat onder andere uit een excursie naar het Anne Frankhuis en het Verzetsmuseum. Na deze voorbereiding volgt een uitwisseling met een Duitse school uit Schwarzenberg/Sachsen en bestaat onder andere uit een bezoek aan het vrouwenconcentratiekamp Ravensbrück en Berlijn. Aan het eind van het project presenteren de studenten één van de thema's, die in die periode aan bod zijn geweest. Te denken valt aan: verzet in Nederland en Duitsland; hoe zag een dag in een concentratiekamp eruit; racisme en discriminatie.
Instelling	Clusius College, alle vestigingen
Referentie	Lex Hendrix – a.hendrix@clusius.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT

VIDEOCLIP MIJN BUREN

Jaar	2009
Doelgroep	VMBO-leerlingen, leerjaar 3.
Doel	Leerlingen in aanraking brengen met een andere cultuur.
Omschrijving	Leerlingen hebben samen met leerlingen van een middelbare school in Duitsland een videoclip gemaakt om aan te geven hoe zij beide omgaan met andere culturen en wat voor internationale activiteiten plaatsvinden op hun school.
Instelling	AOC de Groene Welle
Referentie	Harrie Meijer – meijer@groenewelle.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT

E-LEARNING!

OVER DE GRENZEN

Jaar	Sinds 2008
Doelgroep	MBO- leerlingen, leerjaar 2, niveau 2.
Doel	Bekend worden met de culturen van verschillende landen (met name van migratielanden)
Omschrijving	De leerlingen maken in tweetallen een verslag van een land. Hierbij worden zaken behandeld als: taal, vlag, kenteken, infrastructuur, kleding, gerechten, enz. De leerlingen zien dat we in Nederland inmiddels veel van andere culturen hebben overgenomen. Na het presenteren van hun verslagen zijn ze zich meer bewust van de verbanden tussen buurlanden en de geschiedenis daarvan. Verder leren ze met andere ogen naar andere culturen te kijken.
Instelling	AOC-Terra MBO Emmen
Referentie	Natascha Dijkstra – n.dijkstra@aoc-terra.nl

REIZENDE FOTO-EXPOSITIE OEGANDAREIS

Jaar	2010 - 2011
Doelgroep	Alle leerlingen en medewerkers van AOC Terra
Doel	Leerlingen en medewerkers in contact brengen met een andere wereld met een andere cultuur
Omschrijving	Een foto-expositie van een reis van leerlingen AOC Terra Wolvega naar Oeganda hangt gedurende een à twee maanden in alle vestigingen, inclusief bestuursbureau, van AOC Terra.
Instelling	AOC Terra, VMBO Wolvega
Referentie	Rita Kolkman – r.kolkman@aoc-terra.nl

DOORLOPENDE ACTIVITEITEN

BUDDIES

Jaar	Sinds 2007
Doelgroep	Nederlandse en buitenlandse HBO-studenten.
Doel	Bevorderen van de integratie tussen Nederlandse en buitenlandse studenten.
Omschrijving	Een Nederlandse student wordt gekoppeld aan een buitenlandse student om hem/haar wegwijs te maken in en rondom de hogeschool.
Instelling	HAS Den Bosch
Referentie	Esther van Lieshout – e.vlieshout@hasdb.nl

INTERNATIONAL SHOW WINDOW

Jaar	Sinds 2005
Doelgroep	Alle leerlingen en medewerkers.
Doel	Nieuwsgierigheid opwekken voor internationalisering.
Omschrijving	Een vitrinekast die ingericht is met internationale 'relikwieën'. Het gaat om foto's, voorwerpen en relatiegeschenken, meegenomen door deelnemers aan internationale uitwisselingen / stages / projecten.
Instelling	AOC Friesland, MBO Leeuwarden
Referentie	Eibert van Engelen – e.vanengelen@aocfriesland.nl

GET TO KNOW THE WORLD

Jaar	Sinds 2008
Doelgroep	MBO-studenten
Doel	Interesse opwekken voor en informatie geven over Europa.
Omschrijving	In de school is een internationale hoek ingericht waar leerlingen allerlei informatie over dit onderwerp kunnen vinden.
Instelling	AOC Terra, MBO Groningen
Referentie	Rob Bosch – r.bosch@aoc-terra.nl

HYVES

Jaar	Sinds 2008-2009
Doelgroep	VMBO-leerlingen en MBO-studenten, niveau 2,3 en 4.
Doel	Verwachtingen en ervaringen bij een internationaal project of thema delen in woord en beeld en internationalisering dicht bij de leerling brengen.
Omschrijving	De docent maakt een webpagina aan bij het vriendennetwerk Hyves. Deze webpagina kan worden gebruikt als digitale vorm van informatie-uitwisseling tussen leerlingen. Hyves kan worden gebruikt om leerlingen warm te maken voor een project of er kan een specifiek thema centraal worden gezet, zonder dat daar direct een project aan is verbonden. Hyves biedt ruimte om een logboek bij te houden, foto's en filmpjes te uploaden, stellingen te plaatsen en informele berichten (krabbels) te plaatsen en te delen binnen een groep 'vrienden'. Er zijn vele vormen van virtuele vriendennetwerken, maar een voordeel van Hyves is dat het dicht bij de belevingswereld van VMBO-leerlingen en MBO-studenten staat.
Instelling	Clusius College / Stoas Hogeschool
Referentie	Jan-Willem Noom – j.noom@stoashogeschool.nl

E-LEARNING!

VIRTUELE LEERINTERACTIE

Jaar	Sinds 2009-2010
Doelgroep	Voltijdstudenten HBO
Doel	Verwerven competenties in het buitenland en kennis en ervaringen delen met studenten die dezelfde competenties in Nederland verwerven: samen lerend produceren in een virtuele leergemeenschap
Omschrijving	Enkele studenten uit een groep lopen een bepaalde periode stage in het buitenland en werken tijdens hun stage aan competenties van een bepaald studieonderdeel. De overige studenten, de 'thuisblijvers', werken aan dezelfde competenties in een Nederlandse context. Iedereen werkt aan leerarrangementen die te maken hebben met de competenties. In deze casus gaat het om het ontwikkelen van leertrajecten. De studenten plaatsen de leerarrangementen op een E-platform (VAL, Citowoz) en hebben hier ruimte om leervragen te stellen, dialogen aan te gaan, relevante foto's te plaatsen en zelf nieuwe bronnen te raadplegen.
Instelling	Stoas Hogeschool
Referentie	Jan-Willem Noom – j.noom@stoashogeschool.nl

E-LEARNING!

EXPERIENCE THE GREEN POWER

Jaar	Sinds 2000 wekelijks
Doelgroep	MBO-studenten, alle niveaus en opleidingen.
Doel	Uitwisseling van ervaringen, zowel beroepsmatig als cultureel.
Omschrijving	Iedere buitenlandse student die via de Groene Welle een internationale beroepspraktijkvorming (IBPV) in het werkgebied van de Groene Welle heeft, komt tijdens de duur van de IBPV 1 dag per week op school om samen met de studenten van de Groene Welle praktijklessen te volgen. Bij zowel de Nederlandse als de buitenlandse student wordt de uitwisseling van ervaringen, kennis en culturele aspecten, het oefenen van de taalvaardigheid en het leggen van contacten (die ook na de duur van de IBPV intact blijven) bevorderd. De Nederlandse student wordt zo ook geënthousiasmeerd voor een IBPV.
Instelling	AOC de Groene Welle
Referentie	Harrie Meijer – meijer@groenewelle.nl

ANDERS GELOVEN

Jaar	Sinds 2008
Doelgroep	VMBO-leerlingen, leerjaar 1.
Doel	Geloofverschillen leren kennen en begrijpen door religieuze ontmoetingsplaatsen te bezoeken.
Omschrijving	Er wordt een bezoek gebracht aan een Syrisch-orthodox klooster, een synagoge, een moskee en een Rooms-Katholieke kerk.
Instelling	AOC Oost, locatie Almelo
Referentie	Harry Krul – krul@aoc-oost.nl

BEZOEK UIT TSJECHIE

Jaar	Sinds 2004
Doelgroep	MBO-studenten, alle leerjaren.
Doel	Door Tsjechische leerlingen te koppelen aan een groep Nederlandse leerlingen leren zij elkaars cultuur kennen en leren ze communiceren in een andere taal.
Omschrijving	Een groep Tsjechische leerlingen wordt gekoppeld aan een Nederlandse klas en onderneemt samen dingen: markt bezoeken, Hollandse pot koken, bezoeken Openluchtmuseum en andere toeristische attracties, bezoeken van Amsterdam. Door de Tsjechische leerlingen bij de Nederlandse één op één onder te brengen wordt de interculturalisatie nog vergroot.
Instelling	Veel vestigingen van verschillende AOC's
Referentie	Harry Krul – krul@aoc-oost.nl

UIT-
WISSELINGS
ACTIVITEIT